

VERBRUIKERSTUDIES

Tyd: 3 uur

200 punte

LEES ASSEBLIEF DIE VOLGENDE INSTRUKSIES SORGVULDIG DEUR

1. Hierdie vraestel bestaan uit 12 bladsye. Maak asseblief seker dat jou vraestel volledig is.
2. Begin **elke afdeling** op 'n **nuwe** bladsy.

AFDELING A: Voedsel en Voeding en Die Verbruiker

AFDELING B: Kleding en Die Verbruiker

AFDELING C: Behuising en Meublement en Die Verbruiker

AFDELING D: Geïntegreerde uitgebreide skryfrespons

3. Lees die vrae sorgvuldig deur.
 4. Sommige van die afdelings het meerkeusevrae. Skryf slegs die korrekte letter langs elke vraagnommer in jou antwoordskrif neer, bv. 1.1.8. A
 5. Nommer die antwoorde presies soos wat die vrae genommer is.
 6. Laat genoeg ruimte tussen elke antwoord.
 7. Moenie in die kantlyn skryf nie; laat dit oop vir die aanteken van punte.
 8. Die punte wat vir elke vraag toegeken word, dui die detail wat verlang word aan.
 9. Sakrekenaars kan gebruik word.
 10. Dit is in jou eie belang om leesbaar te skryf en jou werk netjies aan te bied.
-

AFDELING A VOEDSEL EN VOEDING EN DIE VERBRUIKER**VRAAG 1**

Gee die korrekte term wat met elk van die volgende stellings geassosieer word. Moenie die sinne oorskryf nie.

- 1.1 Die siekte waar bene swak en bros raak en maklik breek weens 'n sekere mineraaltekort.
- 1.2 'n Eetversteuring wat deur vrywillige selfverhongering gekenmerk word en tot uiterste gewigsverlies lei.
- 1.3 Die siekte waar die liggaam nie die glukosevlakke in die bloed kan beheer nie.
- 1.4 'n Stelsel wat voedselsoorte wat koolhidrate bevat, rangskik volgens hoe vinnig hulle hul energie in die liggaam vrystel.
- 1.5 'n Gesondheidstoestand wat gewoonlik 'n vermindering van natriuminnname vereis.
- 1.6 Die vernouing van die slagare wat deur 'n opbou van cholesterol en plaak in die bloedvate veroorsaak word.

[6]**VRAAG 2**

Pas elke tipe vet in Kolom A by die korrekte voorbeeld in Kolom B. Skryf slegs die hoofletter neer. Letters mag net een keer gebruik word.

Kolom A: tipe vet/vetsure		Kolom B: voorbeelde	
2.1	Versadigde vetsuur	A	Blok margarien
2.2	Transvetsuur	B	Olyfolie
2.3	Mono-onversadigde vetsuur	C	Visolie
2.4	Poli-onversadigde noodsaaklike vetsuur	D	Botter

[4]**VRAAG 3**

Assesseer die volgende scenario en beantwoord Vraag 3.1 en 3.2.

17-jarige Sarah het dokter toe gegaan omdat sy die healtyd baie moeg voel. 'n Paar veranderings in haar dieet is voorgestel en sy is aangeraai om nie tee, koffie of bruisdrankies saam met, of na ete, te drink nie.

- 3.1 Identifiseer die moontlike voedingstoftekort waaraan Sarah gely het. (1)
- 3.2 Verduidelik wat jou tot hierdie gevolgtrekking laat kom het. (3)

[4]

VRAAG 4

Onderskei (verduidelik die verskil) tussen 'n voedselonverdraagsaamheid en 'n voedsel-allergie en gee 'n voorbeeld van elk.

Tabuleer jou antwoord soos aangedui:

	Onverdraagsaamheid:	Allergie:
Verduideliking:		
Voorbeeld:		

(4)
(2)
[6]

VRAAG 5

Fair Lady tydskrif het 'n artikel gepubliseer, getiteld "**Is Geneties-gemanipuleerde Voedsel die monster wat ons dink dit is?**"

Die lesers se reaksie was: JA 68%, NEE 12% en WEET NIE 20%.

[Bron: *Fair Lady*, November 2013]

- 5.1 Verduidelik die term "geneties-gemanipuleerde organismes" (GMO's). (3)
- 5.2 Daar is 'n wye verskeidenheid reaksies van lesers op die vraag wat in die artikel gevra is. Beredeneer die kwessie deur beide voor- en nadele van geneties-gemanipuleerde organismes (GMO's) te noem en kom tot 'n gevolgtrekking.

Tabuleer jou antwoord soos aangedui.

Voordele van GMO's	Nadele van GMO's
Gevolgtrekking:	

(8)
(1)

- 5.3 Stel redes voor waarom die meerderheid van die *Fair Lady* se lesers blyk bewus te wees van die nadele van GMO's. (5)
- [17]**

VRAAG 6

Beveel drie voedselsoorte/drankies vanuit die onderstaande lys aan wat die beste sal wees vir 'n persoon wat volskaalse Vigs het. Motiveer jou keuses deur 'n geldige voedingstof-verwante voordeel vir elk te verskaf. Moenie redes herhaal nie.

Tabuleer jou antwoord soos aangedui:

Aanbevole voedselsoorte/drankies:	Redes:

Lys voedselsoorte/drankies:
Lensiesop
Geroosterde volkoringbrood en Marmite
Swart koffie
Gegeurde melk
Sjokolademousse
Roereiers op roosterbrood
Diepgebraaide vis en aartappelskyfies
Macaroni-en-kaas

[6]

VRAAG 7

7.1 Identifiseer drie riglyne om vetsug te beheer vanuit die onderstaande lys. Skryf slegs die hoofletters neer.

- A. Beperk vrugte- en groente-inname.
- B. Beperk alkoholiname.
- C. Kies souterige southappies eerder as suikerige voedselsoorte.
- D. Vermyn alle voedselsoorte wat vet bevat.
- E. Volg 'n dieet wat hoog in verfynde koolhidrate is.
- F. Volg 'n laekilojoule-dieet.
- G. Sluit veselryke voedselsoorte in.

(3)

Lees die inligting hieronder om jou te help om Vraag 7.2 en 7.3 te beantwoord.

Die Gesonde Eetpiramide word gewoonlik as 'n riglyn vir 'n gebalanseerde dieet gebruik. Professor Tim Noakes, 'n Suid-Afrikaanse dokter in sportwetenskap, is bekend daarvoor dat hy 'n laekoolhidraat-hoëvet- (LKHV-) dieet voorstaan, wat nie die riglyne of hoeveelhede van die voedselpiramide volg nie.

Navorsers aan die Universiteit van Stellenbosch het "**Laekoolhidraatdiëte teenoor gebalanseerde diëte vir gewigsverlies**" ondersoek (Naude et al., 2014).

Wat het die studie bevind?

Uitwerking op gewigsverlies:

- Dit is die vermindering in energie-inname (óf weens die vermindering van totale kilojoules óf deur sekere voedselsoorte weg te laat) wat gewigsverlies in oorgewig en vetsugtige mense veroorsaak.
- Die gewigsverlies is die gevolg van verminderde energie-inname, ongeag hoe die proteïene, vette en koolhidrate in die dieet gerangskik is.
- Die hoëvet-en-proteïendieet is geneig om vinnige en bemoedigende gewigsverlies aan die begin van die dieet te veroorsaak wat mettertyd afneem, terwyl laekoolhidraatdiëte geneig is om stadiger, maar bestendige gewigsverlies oor lang tydperke teweeg te bring.
- Albei tipes diëte produseer dieselfde mate van gewigsverlies oor langer tydperke.

[Aangepas en vertaal vanuit: <<http://www.health24.com/Diet-and-nutrition/>>]

7.2 Gegrand op jou kennis van die voedingstowwe en voedselgroepe, bespreek breedvoerig die bevindings van die navorsers (in die hulpbronmateriaal) vergeleke met professor Noakes se standpunt dat 'n laekoolhidraat-, hoëvetdieet 'n groter invloed op gewigsverlies sal hê. In samevatting, stel die beste tipe dieet vir 'n vetsugtige persoon voor. (10)

7.3 'n Middeljarige man het 'n LMI van 38. Hy loop dus die gevaar om sekere dieetverwante siektes/gesondheidsprobleme te ontwikkel. Noem en verduidelik drie van hierdie gesondheidsprobleme. (6)
[19]

VRAAG 8

Lees die onderstaande gevallestudie om jou te help om Vraag 8 te beantwoord.

Die volgende klagte is van 'n verbruiker deur die Verbruikerswaghondafdeling van 'n plaaslike koerant ontvang:

"'n Groot supermark het 'n spesiale aanbieding van R10-afslag geadverteer wanneer mens twee soorte sop koop. Ek is egter by die betaalpunt meegedeel dat dit net op sekere sop van toepassing is, al was hulle almal op dieselfde rak. Ek het woedend vir die bestuurder gesê dat dit vals reklame is en hy was ongeskik met my gewees. Ek het dus my klagte op die 'helo peter.com' webwerf geplaas en sal nie weer by hierdie winkel inkopies doen nie."

(**Let wel:** helo peter.com is 'n webwerf waar verbruikers klagtes of komplimente oor goedere en dienste kan plaas.)

In watter mate dink jy het hierdie verbruiker vanpas of onvaspas in hierdie situasie opgetree/gereageer? Bespreek breedvoerig en kom tot 'n gevolgtrekking. [8]

70 punte

AFDELING B KLEDING EN DIE VERBRUIKER**VRAAG 9**

Pas elke voorbeeld in Kolom A by die korrekte term in Kolom B. Skryf slegs die hoofletters neer. Letters mag net een keer gebruik word.

	Kolom A: Voorbeelde		Kolom B: Klereterme
9.1	Die aktrise Angelina Jolie dra 'n mooi, unieke ontwerpersrok na 'n "rooitapyt"-geleentheid.	A	Klassiek
9.2	Ben dra 'n pak en das na sy vriend se troue.	B	Eko-mode
9.3	Zandi dra 'n deftige, grys romp en donkerblou baadjie werk toe soos deur haar werkgewer vereis word.	C	Uit die mode
9.4	Salma dra 'n moderne, modieuse uitrusting wat sy onlangs by 'n plaaslike afdelingswinkel gekoop het.	D	Haute couture
9.5	Joe dra die kakiebroek, -hemp en -hoed van 'n soldaat.	E	Hedendaagse mode
9.6	Thabo het besluit om 'n organiese katoenhemp met sy geskenkbewys te koop.	F	Uniform
		G	Korporatiewe drag

[6]

VRAAG 10

Noem en bespreek drie sosiale faktore wat modeveranderinge beïnvloed.

[6]

VRAAG 11

Lees die onderstaande stelling wat deur die beroemde klere-ontwerper, Versace, gemaak is. Ontleed wat hy met die stelling bedoel het en motiveer of jy met sy mening saamstem of nie.

"Wanneer 'n persoon sy of haar styl te veel van seisoen tot seisoen verander, word hy/sy 'n modeslagoffer."

[Aangepas en vertaal: Versace <www.behtek.com>]

[5]

VRAAG 12

Bestudeer die illustrasies hieronder van A: dameskoene en B: manshangkruis-sweetpakbroek, en beantwoord Vraag 12.1 tot 12.3.

Illustrasie A: Dameskoene	Illustrasie B: Manshangkruis-sweetpakbroek
	
<p>[Bron: <www.pixgood.good>]</p>	<p>[Bron: <www.ebay.co.uk>]</p>

- 12.1 Die illustrasies A en B beeld albei 'n sekere modesiklus uit. Identifiseer en verduidelik hierdie tipe modesiklus. (3)
 - 12.2 Teken 'n benoemde diagram/grafiek van die modesiklus wat op hierdie illustrasies van toepassing sal wees. (3)
 - 12.3 Voorsien byskrifte vir die vyf stadia van die modesiklus op jou diagram of grafiek. (5)
- [11]**

VRAAG 13

Vergelyk die invloed op die natuurlike omgewing van die produksie van 'n hemp wat van poliëster en konvensioneel verboude katoen gemaak is deur die faktore wat hieronder gelys is, te bespreek.

Beantwoord in tabelvorm soos aangedui.

	Poliëster	Konvensioneel verboude katoen
Volhoubaarheid		
Energiegebruik		
Besoedeling		
Bioafbreekbaarheid		
Watergebruik		

[10]

VRAAG 14

Lees die onderstaande uittreksel uit 'n nuusberig voordat Vraag 14.1 tot 14.3 beantwoord word.

Kaap se sterk optrede teen namaaksels

Kaapstad – Tientalle sakke vervalste goedere is tydens 'n klopjag by die Bellville winkelsentrum gekonfiskeer. Nagemaakte Nike tekkies, nagemaakte Roxy T-hemde en selfs bokse met nagemaakte Lion vuurhoutjies was van die vervalste goedere waarop die polisie beslag gelê het.

SAID-woordvoerder, Adrian Lackay, het gesê dat onwettige goedere ter waarde van R2,6 miljard verlede jaar gekonfiskeer is. Onwettige klere en tekstielware het R1,1 miljard van die bedrag uitgemaak. Hy het gesê verbruikers het dalk 'n bietjie geld gespaar, maar dat die handel uiteindelik die ekonomie benadeel het.

[Aangepas en vertaal vanuit: <<http://www.iol.co.za/news/>>]

- 14.1 Gee twee voorbeelde van geregistreerde handelsname in die artikel. (2)
- 14.2 Stel vier redes voor waarom daar 'n groot mark vir nagemaakte handelsmerkgoedere is. (4)
- 14.3 Bepaal drie redes waarom "die handel (van nagemaakte goedere) uiteindelik die ekonomie in Suid-Afrika benadeel". (6)

[12]

50 punte

AFDELING C BEHUISING EN MEUBLEMENT EN DIE VERBRUIKER**VRAAG 15**

Pas elke stelling in Kolom A by die tipe(s) behuising waarmee dit verband hou in Kolom B. Skryf die korrekte hoofletter(s) langs elke nommer 15.1 tot 15.5 neer. Letters kan meer as een keer gebruik word en vrae kan meer as een antwoord hê.

Kolom A: Stellings oor behuising		Kolom B: Tipes behuising	
15.1	Het voordele wat dit die mees geskikte vir tydelike bewoning maak.	A	Om jou eie huis te besit.
15.2	Gemeenskaplike gebiede soos oprit en swembad word deur al die inwoners gedeel.	B	Om 'n huis of woonstel te huur.
15.3	Huiseienaars moet tot 'n gemeenskaplike fonds bydra wat instandhoudingskoste vir gedeelde gebiede dek.	C	Om jou eie huis te bou.
15.4	Die individu is vir die instandhouding van eiendom en verband-/lebensversekering verantwoordelik.	D	Om in 'n simpleks te woon.
15.5	Groot strukturele veranderings word gewoonlik nie toegelaat nie.		

[7]

VRAAG 16

Kies drie korrekte stellings vir elke vraag van Vraag 16.1 tot Vraag 16.3. Skryf slegs die hoofletters neer.

16.1 'n Huurkontrak is 'n regsdocument wat die volgende inligting moet bevat:

- A. Besonderhede van die bure.
- B. Wie verantwoordelik vir die betaling van water en elektrisiteit is.
- C. Regte en verantwoordelikhede van huurders en verhuurders/eienaars.
- D. Die bedrag van die huiseienaar se omvattende versekeringspremies.
- E. Die aantal kinders wat toegelaat word.
- F. Kennistydperk wat vereis word voordat uitgetrek word.
- G. Besoekers wat op die eiendom toegelaat word.

(3)

16.2 'n Eiendomsagent se rol sluit die volgende in die verkoop van 'n huis in:

- A. Stel 'n kontrak op wat uitsluitlik na die behoeftes van die koper omsien.
- B. Doen aansoek by banke vir huisfinansiering namens die koper.
- C. Verseker dat enige gebreke aan die huis wat te koop is, goed weggesteek is.
- D. Ondersoek finansierings-opsies by verskillende finansiële instellings.
- E. Beding 'n ooreenkoms wat vir beide die koper en die verkoper aanvaarbaar is.
- F. Stel die Koopakte vir die Aktekantoor op.
- G. Ontleed die behoeftes en finansies van die potensiele koper.

(3)

16.3 Massa-ingenieursdienste wat deur munisipaliteite verskaf word, sluit in:

- A. Waterreservoirs/damme
- B. Pretparke
- C. Kunsgalerye
- D. Elektrisiteitsubstasies
- E. Riolbehandelingsfasiliteite
- F. Museums
- G. Posaflewering

(3)
[9]

VRAAG 17

Daar is tans 'n energiekrisis in Suid-Afrika. In die lig hiervan, verduidelik twee redes hoekom dit vir alle verbruikers belangrik is om elektrisiteit spaarsamig te gebruik.

[2]

VRAAG 18

Lees onderstaande gevallestudie en beantwoord dan Vraag 18.1 tot 18.9.

Pasgetroudes Alan en Mandy Jones is in die mark vir hul eerste huis. Hulle werk albei in die stad. Oor naweke geniet hulle dit om te onthaal. Hulle oorweeg dit om die woonstel wat hieronder geadverteer word, te koop.

WOONSTEL TE KOOP:

Groot tweeslaapkamerwoonstel te koop: toe balkon, pragtige kombuis, een badkamer en een parkeerplek. Ruim lugversorgde kamers. Ten volle omhein met elektriese hek. Eiendomsbelasting en diensgelde: R690 per maand.

18.1 Identifiseer die tipe huiseienaarskap wat in bostaande advertensie uitgebeeld word. (1)

18.2 Rangskik die stappe (hieronder) om 'n huis te koop in die korrekte volgorde. Skryf slegs die hoofletters in die korrekte volgorde.

- A. Koper dien 'n "Koopaanbod" in.
- B. Verkoop is in Aktekantoor geregistreer.
- C. Bank betaal verkoper.
- D. Koper en verkoper onderteken "Koopakte".
- E. Koper doen vir 'n verband aansoek (en word goedgekeur).
- F. Verkoper kontak 'n eiendomsagent/adverteer self sy/haar eiendom.
- G. Dokument word na 'n transportbesorger gestuur wat oordragdokumente opstel.

(7)

18.3 Verskaf die ontbrekende dele van die volgende stellings. Skryf slegs die weggelate woorde neer; moenie die hele sin oorskryf nie.

18.3.1 Indien die Jones gesin hierdie woonstel koop, moet hul eiendomsbelasting betaal vanaf die datum wat _____.

(1)

18.3.2 Die eiendomsbelasting moet aan _____ betaal word.

(1)

18.3.3 Die belastingbedrag betaalbaar, word volgens die _____ van die eiendom bereken.

(1)

- 18.4 Lys vier "versteekte koste" (bo en behalwe die prys van die woonstel) waarvoor hulle verantwoordelik sou wees indien hulle die woonstel koop. Bring jou antwoord spesifiek met die eiendomskooptransaksie in verband. (4)
- 18.5 Verduidelik die volgende terme in verband met die koop/verkoop van eiendom:
 - 18.5.1 Elektriesevoldoening-sertifikaat (3)
 - 18.5.2 Transportakte (2)
 - 18.5.3 Alleenmandaat (2)
- 18.6 Evalueer die geskiktheid van hierdie huis vir die behoeftes van die paartjie deur drie voordele en drie nadele te bespreek. Kom tot 'n gevolgtrekking. (7)
- 18.7 Indien Alan en Mandy nie 'n geskikte huis in die mark kon kry nie, is 'n ander opsie om 'n huis te laat bou.

Lys vier kontraktuele verantwoordelikhede waarvan hulle bewus moet wees wanneer 'n kontrak met 'n bouer/eiendomsontwikkelaar gesluit word. (4)
- 18.8 Stel vyf maniere met redes voor, waarop hulle elektrisiteitsverbruik in hul huis kan verminder. (5)
- 18.9 Vergelyk twee finansiële implikasies vir Alan en Mandy om 'n huis te besit of te huur. Tref direkte vergelykings.

Beantwoord in tabelvorm soos hieronder aangedui.

Besit	Huur

(4)
[42]

60 punte

AFDELING D GEÏNTEGREERDE UITGEBREIDE SKRYFRESPONS**VRAAG 19**

Gebruik die onderstaande uittreksel uit 'n artikel op die *City Press* webwerf om jou te help om Vraag 19 te beantwoord. Skryf ongeveer 1½ tot 2 bladsye. Laat omtrent 18 minute vir hierdie afdeling toe.

"Baie Suid-Afrikaners betaal tot 76% van hul inkomste aan skuldterugbetaling," het Estelle Scholtz-Mare (hoof van finansiële welvaart by Momentum*) vandag gesê.

"Om so op die randjie van hul inkomste te leef, beteken dat hulle kwesbaar is vir die negatiewe invloed wat renteverhogings op hul begroting sal hê. Indien mens dit by stygende voedsel-inflasie van ongeveer 5% of 6% voeg – en stygende brandstof en nutskoste – dan kan mens sê dat baie van ons op die randjie van insolvensie* staan," het sy gesê.

Volgens statistieke van die Nasionale Kredietreguleerder, is bykans R160 miljard in krediet uitstaande. Hiervan was 24% van die lenings vir 30 dae of langer agterstallig. Mense het erken dat hul skuldverbinde die meeste van hul inkomste opgebruik, wat hulle met bitter min spaargeld laat.

[Aangepas en vertaal vanuit: <<http://www.citypress.co.za>. 22 April 2014]

***Let wel:** Momentum is 'n finansiële instelling.
Insolvensie beteken bankrotskap of finansiële ondergang.

Daar word aanbeveel dat totale skuldterugbetalings nie meer as 30% van inkomste beloop nie, maar baie Suid-Afrikaners betaal tot 76% van hul inkomste aan skuldterugbetaling. Bespreek die volgende:

- Die invloed van inflasie op verbruikers. (4)
- Die invloed van hoë skuldvlakke op wanvoeding by Suid-Afrikaners. (8)
- Ander moontlike gevolge wat verbruikerskuld op die Suid-Afrikaanse bevolking as 'n geheel, inhou. (8)

20 punte

Totaal: 200 punte